

Nr 54

Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av officiell provning och kontroll samt officiell metrologisk verksamhet m. m. given Stockholms slott den 10 mars 1972.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över industriärenden, föreslå riksdagen att bifalla de förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

RUNE B. JOHANSSON

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås administrativa åtgärder beträffande organisationen av sådan provnings- och kontrollverksamhet samt metrologisk verksamhet som av olika skäl bör bedrivas eller övervakas av statliga organ. Syftet med åtgärderna är att fastlägga ansvarsförhållandena på dessa områden och att samordna tillgängliga resurser, så att de utnyttjas effektivt samtidigt som verksamheten bedrivs opartiskt.

Statens provningsanstalt föreslås den 1 juli 1972 bli central förvaltningsmyndighet för officiell provning och kontroll samt officiell metrologisk verksamhet. Anstalten bör organisera verksamheten så att redan etablerade resurser utnyttjas i första hand. Vidare föreslås två rådgivande organ bli inrättade, nämligen ett råd för provning och kontroll samt ett råd för metrologi, vilka bör biträda provningsanstalten i frågor inom sina kompetensområden.

Förslag redovisas till inordning i provningsanstaltens organisation av verksamhet som överförs från mynt- och justeringsverket enligt tidigare beslut av statsmakterna. Vidare behandlas frågan om att överföra Chalmers provningsanstalt i Göteborg i statens ägo och inlemma den i provningsanstaltens organisation.

För provningsanstaltens verksamhet föreslås för budgetåret 1972/73 anslag på totalt 13 319 000 kr.

Slutligen föreslås om- och tillbyggnad av Svenska institutet för konserveringsforskning i Göteborg till en kostnad av 4,6 milj. kr.

Utdrag av protokollet över industriärenden, hållet inför Hans Majestät Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 10 mars 1972.

Närvarande: statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena WICKMAN, statsråden STRÄNG, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, NILSSON, GEIJER, ODHNOFF, MOBERG, BENGTS-SON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, FELDT.

Chefen för industridepartementet, statsrådet Johansson, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *organisationen av officiell provning och kontroll samt officiell metrologisk verksamhet m. m.* och anför.

I årets statsverksproposition (prop. 1972: 1 bil. 9 s. 47 och bil. 15 s. 65) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskilda propositioner i ämnet för budgetåret 1972/73 beräkna

1. till *Mynt- och justeringsverket: Förvaltningskostnader* ett förslagsanslag av 5 263 000 kr.
2. till *Mynt- och justeringsverket: Nyanskaffning av vissa maskiner* ett reservationsanslag av 450 000 kr.
3. till *Statens justerare* ett förslagsanslag av 2 527 000 kr.
4. till *Statens provningsanstalt: Uppdragsverksamhet* ett förslagsanslag av 1 000 kr.
5. till *Bidrag till statens provningsanstalt* ett reservationsanslag av 4,9 milj. kr.
6. till *Statens provningsanstalt: Utrustning* ett reservationsanslag av 1,1 milj. kr.

Jag anhåller att nu få ta upp dessa frågor.

Inledning

I skilda författningar föreskrivs att krav på säkerhet m. m. skall vara uppfyllda för olika material, produkter, utrustningar, metoder och verksamheter. Detta ingår som ett led i samhällets strävan att skydda liv, hälsa och egendom samt att utnyttja tillgängliga resurser på bästa sätt. Avsikten med föreskrifterna kan vara t. ex. att säkerställa hållfastheten hos byggnader, att förhindra brand och explosion, att minska risken för skada eller ohälsa på arbetsplatser och olycksfall i trafiken eller att garantera riktigheten av mått och vikt i den allmänna handeln.

I allmänhet kräver eller förutsätter dessa föreskrifter någon form

av övervakning. Den består bl. a. av provningar, kontroller och mätningar som dels ger underlag för bedömning om föreskrifternas fordringar uppfylls, dels ger en erfarenhetsbakgrund då föreskrifter utarbetas. Sådan provnings- och kontrollverksamhet samt metrologisk verksamhet är därför viktiga led i tillvaratagandet av samhällets och individens intressen. Detta motiverar att dessa verksamheter övervakas eller i avsevärd omfattning bedrivs av staten och därmed ges en officiell prägel.

Med *officiell provnings- och kontrollverksamhet* menas sålunda i första hand sådana provningar och undersökningar, som är en direkt följd av statliga föreskrifter om särskilda krav på olika produkter vid viss användning och som utförs av i särskild ordning utsett organ.

I andra hand innefattar begreppet även provningar och undersökningar, för vilka det av andra skäl finns ett behov av en officiell garanti för ett riktigt resultat. Det kan gälla t. ex. i juridiska sammanhang, vid handelstransaktioner — inte minst internationella sådana — eller över huvud taget då två parter står mot varandra i frågor, som kräver provningsteknisk sakkunskap.

Officiell metrologisk verksamhet (metrologi = kunskapsområde för mätningar, av grek. metron = mått) omfattar dels allmän, dels legal metrologi. Allmän metrologi är en ofta vetenskapligt inriktad verksamhet. Den behandlar bl. a. definitioner av måttenheter samt utveckling och användning av såväl teoretiska och praktiska metoder som instrument och normaler för mätningar.

Legal metrologi täcker vissa områden där mätning sker för att läggas till grund för ekonomiska anspråk och där det föreskrivs i lag att redskap, som används för mätning och vägning, skall vara kontrollerade i särskild ordning av statlig myndighet.

Förhållandena på dessa och näraliggande områden har tidigare berörts av bl. a. flera offentliga utredningar. Sålunda behandlade 1969 års utredning för samordnad forskning i sitt betänkande (Ds I 1970: 2) Samordnad teknisk forskning bl. a. den metrologiska verksamheten i landet och föreslog vissa organisatoriska åtgärder.

Vidare belystes förhållandena på det metrologiska området i betänkandet (SOU 1971: 18) Mått och vikt från utredningen om metrologiska enheter. Man grundade sig bl. a. på rapporten (IVA-rapport 8, 1968) Svensk metrologi, förekomst och behov av normaler och apparatur från kommittén för instrument- och mätteknik inom Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA).

Konsumentutredningen har i sitt betänkande (SOU 1971: 37) Konsumentpolitik — riktlinjer och organisation behandlat teknisk provningsverksamhet och dess betydelse på konsumentvaruområdet. Bl. a. påpekas behovet av provningsresurser såväl inom som utom det i utredningen föreslagna konsumentverket.

Statskontoret har i en rapport — Statlig uppdragsprovning I, 1969 — redovisat resultatet av en kartläggning av den statliga uppdragsprovningen. Den behandlar den tekniska uppdragsprovningens inriktning, omfattning, organisation och ekonomi. En liknande kartläggning — Kartläggning av tvingande tekniska föreskrifter i Sverige, KK dnr 547/68 — av tvingande tekniska föreskrifter och därmed sammanhängande tillsyn och provningsverksamhet har gjorts av kommerskollegiet. I båda dessa undersökningar pekas på behovet av samordning av såväl den föreskrivande verksamheten som den därav föranledda provningsverksamheten.

IVA har vidare i rapporten (IVA-rapport nr 41, 1971) Instrument- och mätteknik för industri och forskning föreslagit att ett institut för instrument- och mätteknik inrättas. Det avses utgöra ett mot industriella behov inriktat centrum för mätteknik, kontroll och provning grundat bl. a. på resurserna vid statens provningsanstalt. I skrivelse till industridepartementet den 12 januari 1972 betonar IVA ytterligare provningsanstaltens betydelse i sammanhanget.

Statsmakterna fattade under föregående år beslut om åtgärder som berör vissa provningstekniska och metrologiska verksamheter. I samband med omlokalisering av viss statlig verksamhet beslöts sålunda att huvuddelen av statens provningsanstalt, som f. n. ligger i Stockholm, skall flyttas till Borås (prop. 1971: 29, InU 1971: 15, rskr 1971: 196). Vidare beslöts att avdelningen för mått och vikt jämte statens justerare samt avdelningen för ädelmetallkontroll skall överföras från mynt- och justeringsverket till statens provningsanstalt (prop. 1971: 164, NU 1971: 49, rskr 1971: 355 och prop. 1971: 165, NU 1971: 50, rskr 1971: 356).

Slutligen har läget på de aktuella områdena belysts i den inom industridepartementet utarbetade promemorian (Ds I 1971: 3) Officiell provning och kontroll, officiell metrologisk verksamhet. Väsentligen grundar den sig på här berörda utredningar och förhållanden. I promemorian läggs fram vissa förslag beträffande den framtida organisationen av officiell provning och kontroll samt officiell metrologisk verksamhet.

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av statens kriminaltekniska laboratorium, överbefälhavaren (ÖB), försvarets materielverk, försvarets forskningsanstalt (FOA), flygtekniska försöksanstalten, socialstyrelsen, statens institut för folkhälsan, statens strålskyddsinstitut, statens bakteriologiska laboratorium, statens rättskemiska laboratorium, handikappinstitutet, giftnämnden, arbetarskyddsstyrelsen, televerket, statens järnvägar, statens vägverk, statens trafiksäkerhetsverk, sjöfartsverket, luftfartsverket, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI), statskontoret, mynt- och justeringsverket (MJV), generaltullstyrelsen, byggnadsstyrelsen, riksrevisionsverket, statens avtalsverk, universitetskanslersämbetet (UKÄ), statens naturvetenskapliga forskningsråd, statens råd för atomforskning, lantbruksstyrelsen, styrelsen för statens livsmedelsverk, statens centrala frökontrollanstalt, statens lantbruks-

kemiska laboratorium, statens maskinprovningar, lantbrukshögskolan, veterinärstyrelsen, statens naturvårdsverk, kommerskollegiet, sprängämnesinspektionen, patent- och registreringsverket, näringsfrihetsombudsmannen (NO), konsumentombudsmannen (KO), statens institut för konsumentfrågor, statens konsumentråd, varudeklarationsnämnden, statens råd för byggnadsforskning, statens institut för byggnadsforskning, statens planverk, statens brandinspektion, statens vattenfallsverk, statens provningsanstalt (SP), statens institut för företagsutveckling (SIFU), styrelsen för teknisk utveckling (STU), delegationen för atomenergifrågor, Jernkontoret, Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA), Sveriges standardiseringskommission (SIS), miljökontrollutredningen, utredningen rörande kontrollanstalterna på jordbrukets område, Göteborgs kommun, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet, Landsorganisationen i Sverige (LO), Statstjänstemännens riksförbund (SR), Svenska elektrikerförbundet, Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Chalmers provningsanstalt (CP), Göteborgs allmännyttiga och kooperativa bostadsföretag (GAKO), Kooperativa förbundet (KF), Korrosionsinstitutet, Nämnden för egenskapsredovisning inom byggfacket, Stockholms hamnstyrelse, Svensk industriförening, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Svenska brandförvarsföreningen, Svenska byggnadsindustriförbundet, Svenska elektriska kommissionen (SEK), Svenska elektriska materielkontrollanstalten AB (SEMKO), Svenska elverksföreningen, Svenska försäkringsbolags riksförbund, Svenska ingenjörssamfundet, Svenska teknologföreningen, Sveriges allmänna exportförening, Sveriges elektroindustriförening, Sveriges grossistförbund, Sveriges handelsagenters förbund, Sveriges hantverks- och industriförbundet (SHIO), Sveriges industriförbund, Tekniska samfundet i Göteborg, Ångpanneföreningen (ÅF), AB Atomenergi, AB C E Johansson, AB Svensk bilprovning och Tekniska röntgencentralen AB (TRC).

UKÄ har bifogat yttranden från rektorsämbetena vid universitet i Lund, tekniska högskolan i Stockholm, Chalmers tekniska högskola samt högskolenheten i Linköping. SP har bifogat yttranden från personalföreningarna vid SP. Göteborgs kommun har bifogat yttranden från Göteborgs allmännyttiga och kooperativa bostadsföretag (GAKO), Energiwerken i Göteborg och Göteborgs stadskontor. SAF, Exportföreningen och Industriförbundet har avgett gemensamt yttrande.

Nuvarande förhållanden

Officiell provnings- och kontrollverksamhet

Officiell provnings- och kontrollverksamhet bedrivs vid ett stort antal statliga, halvstatliga, kommunala eller enskilda institutioner samt i viss

mån även av enskilda personer. I en del fall grundas verksamheten på särskilda beslut fattade av Kungl. Maj:t och riksdagen eller av andra statliga och kommunala myndigheter. I andra fall har verksamheten fått en officiell eller halvofficiell prägel genom praxis som utbildats successivt.

Inom ett bredare tekniskt område bedrivs officiell provnings- och kontrollverksamhet främst vid statens provningsanstalt (SP). Inom vissa sektorer har det etablerats provningsresurser för speciella ändamål, t. ex. AB Svensk bilprovning för provning av vägfordon och Svenska elektriska materielkontrollanstalten AB (SEMKO) för provning av elektrisk materiel. Andra exempel på organ med provningsverksamhet är statens institut för företagsutveckling (SIFU), Chalmers provningsanstalt (CP), Stockholms hamns materiallaboratorium, Ångpanneföreningen (ÅF) och Tekniska Röntgencentralen AB (TRC).

Officiell metrologisk verksamhet

Allmän metrologisk verksamhet bedrivs vid ett antal organ, som sammellan inte har någon högre grad av samordning på detta område. Bland dessa organ kan nämnas mynt- och justeringsverket (MJV), SP och försvarets forskningsanstalt (FOA).

Den legala metrologin handhas för närvarande huvudsakligen av MJV men kommer enligt det tidigare nämnda riksdagsbeslutet att överföras till SP den 1 juli 1972. Samtidigt med beslut om denna överflyttning har också en ny lag om bestämning av volym och vikt antagits att gälla fr. o. m. den 1 juli 1973.

Även om det i viss utsträckning skett en spontan teknisk eller geografisk uppdelning av de nu nämnda organens verksamhetsområden, förekommer dock en direkt konkurrens. Det gäller t. ex. SP och SIFU på det värmetekniska området samt ÅF och TRC beträffande oförstörande provning. Sådana konkurrensförhållanden har i flera fall resulterat i resursdubbling och osäkerhet om vem som har huvudansvaret för verksamheten. I det följande ges en översiktlig redovisning av verksamheten vid de flesta av de organ som nämnts.

Statens provningsanstalt (SP)

SP utför på uppdrag av myndighet eller enskild provningar och undersökningar av material och konstruktioner och därmed förenad verksamhet. I den mån anstaltens utrustning och förhållandena i övrigt medger det, utförs också andra provningar och undersökningar. Vidare bedriver man teknisk-vetenskaplig forskning inom sitt verksamhetsområde och ställer personal till förfogande för standardiseringsarbete m. m. inom provningsområdet.

SP leds av en styrelse och har en generaldirektör som chef. Verksamheten är organiserad på tre tekniska avdelningar, betecknade A, B och C, samt ett kansli.

Avdelning A har laboratorier för undersökningar av konstruktions- och byggnadsmaterial, färdiga konstruktioner och byggnadsdelar.

Avdelning B har laboratorier för undersökning av olika materials struktur, kemiska egenskaper och funktion.

Avdelning C har laboratorier för elektriska och fysikaliska mätningar och undersökningar samt för provningar av elmateriel. Verksamheten vid avdelningen har till stor del myndighetskaraktär.

Huvuddelen av verksamheten är förlagd till Stockholm. I Lund finns en nyligen etablerad filial med fem anställda som huvudsakligen utför provningar inom byggnadsområdet. På åtta andra platser finns mindre filialer för rutinprovning av betongprodukter och i Borås finns en filial för textilprovningar. De mindre filialerna är vanligen anknutna till tekniska gymnasier vid resp. orter och personalen är delvis deltidanställd. Totala antalet fast anställda vid SP är ca 240.

Uppdragsverksamheten bedrivs i konkurrens med andra statliga och enskilda laboratorier och omfattar bl. a. mättekniska undersökningar, kalibreringar, tillverkningskontroller, analyser samt undersökningar av material, konstruktioner och produkter. Antalet uppdrag per år är drygt 32 000, vilket ger en intäkt på drygt 11 milj. kr. Över 80 % av uppdragen kommer från jord-, sten- och byggnadsindustrin.

Forsknings- och utvecklingsarbetet är ett hjälpmedel för att SP skall kunna vidga och fördjupa sitt kompetensområde. Därmed skapas möjligheter för SP att på lång sikt bedriva uppdragsverksamhet.

Myndighetsuppgifterna innebär bl. a. att SP fungerar som officiellt expertorgan i fråga om materialprovningar och mätteknik, medverkar vid utarbetandet av statliga bestämmelser och anvisningar samt deltar i nationellt och internationellt standardiseringsarbete. SP är f. n. representerad i ca 200 kommittéer och samarbetsorgan.

Som tidigare nämnts kommer SP att tillföras viss verksamhet från MJV den 1 juli 1972. Det gäller dels avdelningen för mått och vikt jämte den regionalt placerade statens justerarkår, dels avdelningen för ädelmetallkontroll och dels viss administrativ personal. Sammanlagt berörs ca 80 heltidsanställda, ca 20 deltidanställda och ca 110 uppdragstagare. Uppdragstagarnas verksamhet bedöms dock komma att upphöra i samband med att en ny lag om handel med ädelmetallarbeten träder i kraft den 1 juli 1973.

Tidigare har även nämnts statsmakternas beslut att flytta huvuddelen av SP till Borås, vilket beräknas ske 1976. I Stockholm avses samtidigt en filial med ca 70 anställda bli upprättad.

Statens institut för företagsutveckling (SIFU)

SIFU:s uppgift är att främja näringslivets tekniska och ekonomiska utveckling med särskild hänsyn till de mindre och medelstora industriföretagen samt hantverket. På grundval av ett allmänt kunskaps- och erfarenhetsinhämtande ges praktisk och teoretisk utbildning åt företagare och anställda inom den aktuella sektorn. Dessutom har man en viss rådgivande och informativ verksamhet. Som stöd för sin huvudsakliga verksamhet får SIFU bedriva försöks- och utvecklingsarbete samt utföra tekniska provningar och undersökningar för egna behov eller på uppdrag av myndighet eller enskild. Uppdragstaxorna bestäms av SIFU.

Huvuddelen av SIFU:s verksamhet bedrivs i Stockholm. Regionalkontor finns i Malmö, Göteborg och Luleå. Antalet heltidsanställda är ca 250. Omsättningen är f. n. drygt 20 milj. kr. per år. Ca 65 % av kostnaderna för verksamheten täcks genom avgifter från t. ex. kursdeltagare, resten genom statsanslag. Antalet deltagare i institutets kurser var under budgetåret 1970/71 ca 19 000.

Uppdragsverksamheten omfattar ca 4 milj. kr. per år varav 1—2 milj. kr. representerar provningar. Uppdragsprovningarna består huvudsakligen av vatten- och livsmedelstekniska provningar, provning av eldstäder samt provningar på elektronikområdet.

Mynt- och justeringsverket (MJV)

MJV är central förvaltningsmyndighet med uppgift att tillverka rikets mynt och skiljemynt, tillverka medaljer, handha kontroll av ädelmetallarbeten, verkställa probering av ädelmetaller och bestämning av vikt fin metall, leda justeringsväsendet, handlägga ärenden om mått och vikt samt utföra justeringar.

Ädelmetallkontrollen handhas av ca 26 heltidsanställda vid MJV i Stockholm och av deltidanställda på ca 100 andra orter. Den omfattar dels probering för bestämning av finhalten för guld, silver och platina, dels kontrollstämpling av ädelmetallarbeten. Omslutningen för denna verksamhet är ca 1,4 milj. kr.

Justeringsverksamheten är uppdelad i precisionsjustering och handelsjustering. Precisionsjusteringen handhas av avdelningen för mått och vikt som omfattar ca 10 fast anställda. Handelsjusteringen handhas av 9 fast anställda i Stockholm samt 32 fast anställda och ca 20 deltidanställda i landet i övrigt. Vid behov anlitas dessutom extra arbetsbiträden. Justeringsverksamheten omsluter ca 3,5 milj. kr.

Statsmakterna har våren 1971 beslutat att mynt- och medaljtillverkningen skall flyttas från Stockholm till Eskilstuna (prop. 1971: 29, InU 1971: 15, rskr 1971: 196). Övrig verksamhet vid MJV skall som tidigare nämnts överföras till SP.

Chalmers provningsanstalt (CP)

CP startade sin verksamhet 1886. Göteborgs stad anvisade vid starten 35 000 kr ur Rehnströmska fonden till verksamheten och står f. n. genom Göteborgs allmännyttiga och kooperativa bostadsförening (GAKO) som garant för verksamheten. Motsvarande garantiåtaganden har också gjorts av vissa näringslivsorganisationer i Göteborgstrakten. I samband med en överenskommelse mellan staten och Göteborgs stad bl. a. om utbyte av markområden, ställde dåvarande Göteborgs stad den tomt till förfogande som nu utnyttjas för CP:s verksamhet.

Staten bidrog under åren 1891—1941 med anslag på sammanlagt 136 000 kr. Fram till den 1 januari 1971 har CP hyresfritt disponerat av staten ägda lokaler som byggdes särskilt för CP och togs i bruk den 1 januari 1966. Denna statliga subvention av CP:s verksamhet har bidragit till att CP successivt kunnat anskaffa kostnadskrävande provningsutrustning och bedriva visst utvecklingsarbete.

CP:s juridiska status är oklar. Verksamhetens officiella karaktär framgår dock av att Kungl. Maj:t fastställt CP:s stadgar samt förordnar ordförande i styrelsen och utser en av de två revisorerna. Dessutom har staten engagerat sig ekonomiskt på det sätt som nyss beskrivits och även tilldelat CP tjänstebrevsrätt. Vidare anges CP vid sidan av SP som en officiellt provande anstalt t. ex. i planverkets anvisningar om provning och kontroll.

CP är organiserad på en byggnadsteknisk, en mekanisk, en kemisk och en fysikalisk avdelning. Antalet anställda är ca 35, varav 4 med akademisk examen och 13 med annan ingenjörsexamen. Omsättningen är ca 1,6 milj. kr. per år varav byggnadsområdet svarar för ca 50 %. CP tillämpar i stort sett samma taxa som SP.

AB Svensk bilprovning

AB Svensk bilprovning, som etablerades 1963, utför i vägtrafiklagstiftningen föreskriven teknisk fordonskontroll och annan därmed förenlig verksamhet. Syftet med bolagets verksamhet är att främja en förbättrad fordonsstandard.

För besiktningsverksamheten disponerade bolaget 158 bilprovningstationer under verksamhetsåret 1970/71, då 2,7 milj. fordonsbesiktningar utfördes. Antalet anställda är ca 1 600.

Av aktiekapitalet på 1 milj. kr. äger staten 52 %, Motorbranschens riksförbund 12 %, bilägarnas organisationer 12 %, försäkringsbolagen 12 %, Svenska taxiförbundet 3 %, Svenska åkeriförbundet 3 %, Näringslivets trafikdelegation 3 % och Svenska busstrafikförbundet 3 %. Omsättningen verksamhetsåret 1970/71 var 109,5 milj. kr. och nettovinsten 0,8 milj. kr. Därav utdelades 55 000 till aktieägarna. Förrätningstaxa fastställs av Kungl. Maj:t.

Svenska elektriska materielkontrollanstalten AB (SEMKO)

SEMKO bildades 1925 av Svenska elverksföreningen och brandförsäkringsbolagen. Provningsverksamheten påbörjades 1928. Sedan 1934 ingår den tillverkande industrin som medintressent. Av aktiekapitalet på 21 000 kr. ägs 9 000 kr. av Svenska elverksföreningen, 6 000 kr. av Svenska brandförsäkringsföreningen och 6 000 kr. av Sveriges elektroindustriförening.

Enligt bolagsordningen får ingen utdelning lämnas till aktieägarna. Den av bolaget drivna anstalten fick statlig auktorisation år 1935 och arbetar efter bestämmelser fastställda av kommerskollegiet. Antalet anställda är ca 150 personer och omsättningen ca 9 milj. kr. Ca 14 000 artiklar typgodkänns årligen.

SEMKO:s uppgift är att från säkerhetssynpunkt prova i första hand elektrisk installationsmateriel och sådana bruksföremål som är avsedda att användas i hem och hushåll, på kontor, i butiker, skolor och samlingslokaler. Provningsgodkännande sker genom typprovning. På godkänd materiel utförs marknadskontroll av att handelsvaran överensstämmer med provat och godkänt utförande. Godkänd materiel skall normalt S-märkas.

SEMKO:s styrelse förvaltar bolagets ekonomi och tillsätter verkställande direktör och övriga högre tjänstemän. Den tekniska verksamheten leds av SEMKO:s nämnd. Av nämndens femton ledamöter utser Kungl. Maj:t nio, däribland ordföranden. Nämnden utser ett provningsutskott och erforderligt antal normutskott. Vidare fastställer nämnden provningsavgifter och beslutar i övriga frågor, som sammanhänger med provningsverksamheten.

Provningsutskottet beslutar med ledning av erhållna provningsresultat, om provad materiel skall godkännas eller ej. Utskottet kan även upphäva godkännande om marknadskontrollen av materiel ger skäl för detta.

Bestämmelser om provningstväng utfärdas av kommerskollegiet, som även fastställer provningsbestämmelser. Provningsbestämmelserna baseras på av normutskott utarbetade texter. De är så långt möjligt baserade på internationella rekommendationer.

Ångpanneföreningen (ÅF)

ÅF bildades 1895 och är en ideell förening med ca 10 000 medlemmar. Enligt stadgarna skall ÅF genom periodiskt återkommande besiktning enligt särskild arbetsordning medverka till betryggande driftsäkerhet vid ångpannor och andra tryckkärl, elektriska anläggningar, lyftinrättningar samt andra tekniska anordningar som behöver underkastas kontroll. Dessutom skall ÅF tillhandagå medlemmarna med konsulterande verksamhet av teknisk och teknisk-ekonomisk natur.

Medlemmar i ÅF är ägare eller innehavare av anläggning, som inregistrerats hos ÅF för regelbunden kontroll. Medlemsavgiften utgörs av besiktningavgiften för anläggningen. För att säkra föreningens oberoende ställning gäller regeln, att ingen medlem vid årsstämman får representera mer än åtta röster. Medlemmarna återfinns inom stat, kommuner, landsting och det enskilda näringslivet.

Antalet anställda är drygt 800. År 1970 var ÅF:s omsättning närmare 60 milj. kr. och efter skatt redovisades ett överskott på 1,5 milj. kr. Överskottet används för verksamhetens expansion. ÅF har inget ekonomiskt vinstsyfte.

Huvudkontoret ligger i Stockholm. Tre filialkontor finns i Göteborg, Malmö och Sundsvall och elva mindre lokalkontor är fördelade över landet.

ÅF:s basverksamhet omfattar regelbunden besiktning av ångpannor och tryckkärl, elanläggningar och lyftanordningar. Under senare tid har besiktningverksamheten utsträckts till kylanläggningar, sjukhusutrustningar och kärnenergianläggningar.

Den konsulterande verksamheten består till stor del av teknisk kontroll. Denna bedrivs huvudsakligen inom samma områden som omfattas av besiktningverksamhet. Den tekniska kontrollen omfattar säkerhetsteknisk rådgivning, ritningsgranskning, verkstads- och montagekontroll samt oförstörande provning. Konsultverksamheten bedrivs delvis i helägda, lokalt anknutna dotterföretag.

ÅF har statlig auktorisation på tryckkärlsområdet. Man har konkurrens från auktoriserade, privata besiktningmän, av vilka många är anställda i olika företag. På kontrollområdet finns flera in- och utländska konkurrenter, t. ex. TRC och Lloyd's Register of Shipping.

Tekniska Röntgencentralen AB (TRC)

TRC bildades år 1937 som en avdelning inom IVA med uppgift att utföra röntgenradiografering och annan oförstörande provning. År 1941 ombildades TRC till aktiebolag med ett aktiekapital på 180 000 kr. Utdelningen är begränsad till 4 % av aktiekapitalet. Genom fondemissioner har aktiekapitalet ökat till 720 000 kr. Aktierna är fördelade på ett fyrtiotal ägare, huvudsakligen företag inom verkstadsindustrin och varvsindustrin samt stål- och metallverk. Största aktieägare är ÅF med 19 % av aktierna.

Av de åtta ledamöterna i TRC:s styrelse utses ordföranden jämte en ytterligare ledamot samt suppleant för denne av Kungl. Maj:t. De övriga sex väljs av bolagsstämman. Överenskommelse om denna ordning träffades i samband med att TRC år 1950 förvärvade den tomt på Norra Djurgården där verksamheten i Stockholm nu bedrivs.

Inom TRC finns ett tekniskt råd som fungerar som kontaktorgan

gentemot myndigheter och näringsliv. Rådet består av företrädare bl. a. för statliga verk och myndigheter, industribranschorgan samt av experter från näringslivet.

Antalet anställda är 280 och omsättningen för verksamhetsåret 1970/71 var 18,6 milj. kr. Regionkontor finns i Stockholm, Malmö, Göteborg, Jönköping, Örebro och Sundsvall, vartill kommer sex lokalkontor. Administration och centrala avdelningar, som bland annat svarar för den företagsinterna utbildningen, är förlagda till Stockholm.

TRC:s verksamhet är huvudsakligen inriktad på tillverkningskontroll och första besiktning av tryckbärande system och komponenter, t. ex. tryckkärl, ångpannor, rör, pumpar och ventiler. En betydande del av denna verksamhet är knuten till utbyggnaden av kärnkraftverk och processindustrier. Inom området för byggkontroll har företaget inriktat sig på stålbyggnadskontroll, ytskyddskontroll och viss specialprovning. Vidare utför TRC oförstörande provning och annan specialprovning som ett led i industrins egen produktionskontroll.

Till stöd för kontroll- och besiktningens verksamhet finns en central avdelning för beräkningskontroll och ett laboratorium för materialkontroll. Ca 12 % av verksamheten omfattar apparat- och metodutveckling inom området för oförstörande provning. Detta arbete bedrivs till stor del på uppdragsbasis.

Departementspromemorian

I departementspromemorian konstateras med utgångspunkt i de utredningar och förhållanden som tidigare redovisats bl. a.

att det finns starka samhälleliga motiv för att det bedrivs en kompetent och opartisk officiell provnings- och kontrollverksamhet,

att dessa verksamheter därför bör bedrivas eller övervakas av statliga organ,

att dessa verksamheter bör bedrivas samordnat så att väsentliga behov blir tillgodosedda och tillgängliga resurser utnyttjas rationellt,

att organisatoriska åtgärder aktualiserats bl. a. beträffande den metrologiska verksamheten, justeringsverksamheten och proveringsverksamheten samt

att officiell provnings- och kontrollverksamhet kan väntas få ökande betydelse i framtiden inom bl. a. konsumentområdet och miljövården.

Mot denna bakgrund föreslås i promemorian att en central förvaltningsmyndighet utses för *dels* officiell provning och kontroll, *dels* allmän och legal metrologi. Denna myndighet avses ansvara för att verksamheten på dessa områden bedrivs på den nivå och i den omfattning som förhållandena motiverar.

Den praktiska verksamheten föreslås bli organiserad så att lämpliga redan befintliga resurser utnyttjas i första hand. Därvid skall den

centrala förvaltningsmyndigheten efter samråd med t. ex. olika föreskrivande myndigheter utse ett antal organ, som var och en är ledande inom sitt område och som i övrigt uppfyller vissa etiska krav t. ex. på oberoende ställning, till s. k. riksprovplatser resp. riksmätplatser.

Dessa riksprov- och riksmätplatser bör täcka behovet av officiellt föreskriven provning, kontroll, mätning och kalibrering. Vidare bör de nationellt och internationellt fungera som referensorgan beträffande prov- och mätmetoder samt tillhandahålla normaler för olika mätstorheter. Dessutom bör andra myndigheters behov av samråd vid utarbetande och utfärdande av föreskrifter, som kräver eller förutsätter provning och kontroll, kunna tillgodoses.

Befintliga resurser föreslås bli utnyttjade även för andra uppgifter inom verksamhetsområdena, särskilt i de fall då det är ett samhällsintresse att så sker. Som exempel på detta nämns industristimulerande verksamhet i form av provning, kontroll och kalibrering vid produktutveckling och produktion samt egenskapsredovisning av olika produkter i avsikt att ge konsumenter underlag för köpval.

Som ett komplement till systemet med riksprov- och riksmätplatser och deras på föreskrifter grundade verksamhet föreslås den centrala myndigheten genom ett auktorisationsförfarande kunna bestyrka kompetensen även hos andra organ att utföra viss typ av provning, kontroll eller mätning efter ansökan därom från dessa. Som exempel på sådana organ nämns statliga och kommunala verk med teknisk verksamhet samt industrilaboratorier och konsultföretag, som för egen eller andras räkning bedriver provning, kontroll eller mätning. Auktorisationens omfattning och giltighet förutsätts i varje särskilt fall bli noga angiven och fortlöpande prövad. Någon bedömning av dessa organs oberoende ställning anses normalt inte bli aktuell.

Vidare föreslås att två rådgivande organ inrättas för att biträda den centrala förvaltningsmyndigheten i vissa myndighetsuppgifter. Det ena — rådet för officiell provning och kontroll — bör främst behandla principiella frågor t. ex. vid utseende av riksprovplatser eller vid auktorisering av provande instanser.

Det andra — rådet för metrologi — bör ha motsvarande uppgifter vid metrologisk verksamhet. I råden bör finnas företrädare för olika intressegrupper såsom föreskrivande myndigheter, tillverkare, handelsorgan och konsumenter samt för vetenskap och teknik.

Till central förvaltningsmyndighet föreslås SP bli utsedd. Med utgångspunkt i statsmakternas beslut att lokalisera SP:s huvuddel till Borås föreslås att SP:s myndighetsverksamhet, forsknings- och utvecklingsverksamhet samt sådan uppdragsverksamhet, för vilken närheten till marknaden inte är av avgörande betydelse, koncentreras till Borås.

I Stockholm och Lund bör bedrivas en regional provningsverksamhet främst inriktad på det byggnadstekniska området och anpassad till de

lokala marknadernas behov. I övrigt föreslås att de mindre filialer som etablerats på åtta andra orter t. v. bibehålls. Möjligheterna till samordning mellan SP:s filialer och justerarkärens lokalkontor bör dock tas till vara.

Uppdragsprovningens verksamheten vid SIFU anses i princip böra bli överförd till SP, vilket skulle bidra till samordning och effektivt utnyttjande av de statliga provningsresurserna. I avvaktan på bl. a. resultatet av det fortsatta arbetet med omlokalisering av viss statlig verksamhet föreslås emellertid att SIFU:s uppdragsprovningens verksamhet t. v. inlemmas i riksprövplatsorganisationen resp. auktorisationssystemet.

CP i Göteborg föreslås bli förstatligad som ett led i de allmänna samordningsåtgärderna och som en följd av närheten till SP efter flyttningen till Borås. Verksamheten i Göteborg förutsätts bli bedriven på motsvarande sätt som planeras ske i Stockholm och Lund, dvs. CP skulle då bli en regional avdelning av SP.

SEMKO föreslås med hänsyn till kraven på oberoende och opartiskhet få en sådan ägarstruktur och ställning att dess resurser för säkerhetsprovning av elektrisk materiel även i framtiden kan utnyttjas för officiell provning och kontroll i effektiv samordning med övrig sådan verksamhet.

För övriga organ med provnings- och kontrollverksamhet eller metrologisk verksamhet innebär förslagen i promemorian främst en möjlighet att ingå i det samverkanssystem som utgörs av riksprövplatser och riksmätplatser resp. auktoriserade provplatser och mätplatser.

Beträffande förhållandet mellan föreskrivande myndigheter och den föreslagna centrala förvaltningsmyndigheten framhålls i promemorian, att det är nödvändigt att ansvarsfördelningen dem emellan är klart reglerad. Därmed förhindras konflikter och dubbelarbete samt underlåtenhet att utföra arbetsuppgifter för vilka ansvaret annars skulle vara oklart.

Som princip anges, att föreskrivande myndighet, som har att föreskriva egenskapskrav på produkter och metoder, skall samråda med ansvarig provningsinstans beträffande metoder och resurser för provning, kontroll och mätning i den mån sådan verksamhet behövs för att avgöra om de föreskrivna kraven uppfylls. Den centrala förvaltningsmyndigheten å sin sida skall för varje officiellt föreskriven provning, kontroll eller mätning fastställa metod och hänvisa till särskilt utsedd rikspröv- eller riksmätplats med kompetens och resurser för utförandet.

Beträffande omfattningen av det området som skall samordnas inom ramen för den i promemorian skisserade organisationen föreslås t. v. en viss begränsning. Kontrollen av t. ex. läkemedel, livsmedel och fröer, som omfattas av särskild lagstiftning, bör således endast anknytas genom föreskrifter om samråd mellan resp. tillsynsmyndigheter och den centrala förvaltningsmyndigheten i frågor av gemensamt intresse.

Med undantag av de ekonomiska konsekvenser som de föreslagna förhandlingarna om CPA:s och SEMKO:s framtida ställning kan medföra och som i promemorian inte närmare kunnat anges, bedöms genomförandet av de föreslagna åtgärderna bli föga kostnadskrävande. De organisatoriska förändringarna anses i sig själva inte bli särskilt omfattande och skulle till stor del kunna planeras in i den översyn av SP:s verksamhet som måste ske i samband med flyttningen till Borås.

Driftkostnaderna för SP bedöms komma att öka främst till följd av de nya myndighetsuppgifter som skall utövas av ett provcentrum och ett mätcentrum inom SP. Kostnaderna för vart och ett av dessa beräknas till ca 400 000 kr. per år vid den minsta arbetsinsats som krävs för att samordningen av aktuella verksamheter skall fungera effektivt. Uppdragsverksamheten inkl. auktorisationsverksamheten avses bli finansierad genom avgifter.

På vissa områden drivs i dag uppdragsverksamhet med underskott som täcks med statsanslag. Det gäller bl. a. delar av den allmänna metrologiska verksamheten som har stora kapitalkostnader för komplicerad utrustning och där kundunderlaget är svagt. Här förutses svårigheter att nå full kostnadstäckning. Möjligheterna att bredda marknadsunderlaget t. ex. genom nordiskt samarbete bör därför undersökas.

Remissyttrande

Behovet av åtgärder

Remissinstanserna delar med stor samstämmighet de uppfattningar som redovisas i promemorian om den allmänna bakgrunden till och de principiella skälen för officiell provning och kontroll samt officiell metrologisk verksamhet. Man delar också allmänt åsikten att dessa verksamheter bör bedrivas eller övervakas av statliga organ.

Flertalet remissinstanser vitsordar behovet av organisatoriska åtgärder på de aktuella områdena. Sålunda framhåller försvarets materielverk att det synes angeläget att organisationsformer skapas som möjliggör att dessa verksamheter kan bedrivas effektivt, samordnat och opartiskt inom ramen för tillgängliga resurser. SAF, Exportföreningen och Industrieförbundet framhåller i sitt gemensamma yttrande att den i promemorian behandlade verksamheten är av direkt betydelse för det svenska näringslivet. En samordning av de nu splittrade resurserna för provning, kontroll och metrologi hälsas därför med tillfredsställelse.

Liknande synpunkter har även framförts av bl. a. televerket, UKÄ, statens institut för byggnadsforskning, SP, STU, statens konsumentråd, Svenska teknologföreningen, TCO, AB CE Johansson, KF och AB Svensk bilprovning.

Kommerskollegiet framhåller att det förekommer en omfattande tillsynsverksamhet, som grundar sig på säkerhetsföreskrifter men som inte är förknippad med provning eller kontroll av materiel i egentlig mening. Som exempel nämner man den säkerhetsvårdande verksamhet som utövas av elektriska inspektionen, sprängämnesinspektionen, bergmästarna och yrkesinspektörerna. Enligt kollegiets mening saknas anledning att i det föreslagna systemet inordna andra organ än sådana som är särskilt inriktade på provning och kontroll av materiel och vilka förfogar över laboratorier eller liknande för verksamhetens bedrivande.

ÅF hänvisar till kommerskollegieutredningens förslag om en utredning av den statliga, säkerhetsinriktade verksamheten och ifrågasätter om inte resultatet av en sådan utredning borde avvaktas innan vidare åtgärder vidtas. I princip har man dock en positiv inställning till slutsatserna i promemorian att vissa samordnande åtgärder erfordras inom de berörda områdena.

Behovet av organisatoriska åtgärder sätts i fråga av *lantbrukshögskolan* som anser att de nuvarande nackdelarna inte vägts mot kommande kostnader för centraliseringen. Motsvarande åsikt har även framförts av *statens lanbrukskemiska laboratorium* och *patent- och registreringsverket*. Tveksamhet om värdet av en omorganisation har också uttalats av *Svensk industriförening*.

Allmän organisation

Förslaget om att inrätta ett centralt organ som genom att utse ett antal s. k. riksprovplatser och riksmätplatser samordnar den officiella provnings- och kontrollverksamheten samt den officiella metrologiska verksamheten tillstyrks av flertalet remissinstanser, bl. a. *vägverket*, *statskontoret*, *riksrevisionsverket*, *kommerskollegiet*, *NO*, *KO* och *Standardiseringskommissionen*.

SP påpekar att den föreslagna decentraliserade organisationen skiljer sig från vad som nu är vanligt i de större industriländerna, där man i stället byggt stora centrala anstalter för de aktuella verksamhetsområdena. Man tillstyrker dock det framlagda förslaget framför allt med hänsyn till möjligheterna att utnyttja redan existerande sakkunskap och utrustning. *IVA* biträder förslaget till allmän organisation och finner — liksom *TRC* — att det råder ett starkt samband mellan provning, kontroll och metrologisk verksamhet, varför man organisatoriskt bör hålla samman statliga åtgärder för dessa tre verksamheter.

Jernkontoret tillstyrker den föreslagna samordningen i den utsträckning detta kan ske utan att man bryter sönder väl fungerande befintliga verksamheter eller åsamkar industrin ökade kostnader eller andra olägenheter.

Ett antal remissinstanser, som i princip ställer sig positiva till det framförda organisationsförslaget, påpekar svårigheterna att inom ett och samma organ förena uppgiften som central förvaltningsmyndighet med praktisk provnings-, kontroll- och mätteknisk verksamhet. Man hävdar att denna dubbelfunktion kan inge tvivel om myndighetens opartiskhet t. ex. vid utseende av riksprövplats och riksmätplats. Detta framhålls bl. a. av *kommerskollegiet, försvarets materielverk, ÅF, TRC, Svenska elektriska kommissionen, SAF, Exportföreningen och Industriförbundet. Teknologföreningen* föreslår att de två funktionerna uppdelas på två organ, ett för myndighetsuppgifter och ett för uppdragsverksamhet. *Riksrevisionsverket* förordar däremot att det centrala ansvaret åläggs en myndighet som själv är verksam inom området. I och för sig kan, menar man, den centrala myndigheten då inte vara obunden av sina egna myndighetsintressen. Förutsättningarna bedöms därvid dock bli större att samordningen inte begränsas till enbart administrativa åtgärder utan även omfattar åtgärder på det tekniska planet.

ÖB delar inte den i promemorian framförda uppfattningen att provning och kontroll skall sammankopplas med metrologi. Provning och kontroll anser ÖB vara servicefunktioner som främst styrs av marknadsbehoven och som kan göras självbärande. Metrologin omfattar ett långsiktigt, tekniskt-vetenskapligt arbete av forskningskaraktär, där inhämtande och bearbetning av kunskaper är styrande. Resultatet av detta arbete förmedlas såsom en allmän information vilket inte kan göras ekonomiskt självbärande. Motsvarande skäl för att särbehandla den metrologiska verksamheten har även anförts av *FOA*.

Delegationen för atomenergifrågor anser att det inger betänkligheter att inrätta en central förvaltningsmyndighet för provning och kontroll över hela fältet och med auktorisationsbehörighet. Provningsverksamheten är i regel en sekundär företeelse. Den bör enligt delegationen inte ligga till grund för en samordning varför man avstyrker förslaget.

Konsumentinstitutet framhåller att officiell provning och kontroll är ett så vidsträckt och mångfacetterat område, att man måste ifrågasätta riktigheten av att uppdraga åt en enda myndighet att ensam vara central förvaltningsmyndighet. Institutet förordar i stället att ett centralt rådgivande och informerande organ inrättas för förmedling av erfarenheter och kunskaper om olika instansers provningskapacitet och resurser.

SP som central förvaltningsmyndighet

Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget att SP utses till den centrala förvaltningsmyndigheten för provning, kontroll och metrologisk verksamhet. Oreserverade tillstyrkanden i denna del har sålunda uttalats bl. a. av *riksrevisionsverket, kommerskollegiet, vägverket, byggnadsstyrelsen, KO, byggforskningsrådet, planverket, brandinspektionen, SP,*

STU, konsumentrådet, styrelsen för statens livsmedelsverk, Stadskontoret i Göteborg, Jernkontoret, Standardiseringskommissionen, Korrosionsinstitutet, IVA, Grossistförbundet, AB Atomenergi, KF och AB Svensk bilprovning. Veterinärstyrelsen begränsar sitt yttrande till att gälla enbart provning och kontroll och tillstyrker förslaget på detta område.

Strålskyddsinstitutet tillstyrker förslaget beträffande den metrologiska verksamheten men anser beträffande provning och kontroll att åtgärderna på detta område för institutets del bör begränsas till föreskrifter om samråd i frågor av gemensamt intresse. Liknande synpunkter har också framförts av konsumentinstitutet beträffande dess verksamhet.

Sjöfartsverket motsätter sig inte förslaget på provnings- och kontrollområdet men hänvisar beträffande den metrologiska verksamheten till goda erfarenheter av samarbetet med FOA. Man ifrågasätter om några fördelar kan vinnas med att metrologi läggs på SP.

Trafiksäkerhetsverket biträder inte förslaget att SP för den kategori av provande instanser, som AB Svensk bilprovning utgör, skulle fungera som central förvaltningsmyndighet. Inte heller anser man sin egen provningsverksamhet (t. ex. typbesiktning av fordon) eller den provningsverksamhet man uppdrar åt väg- och trafikinstitutet böra inordnas under SP.

SMHI och luftfartsverket förordar STU som samordningsmyndighet med hänsyn till STU:s allmänt koordinerande verksamhet.

Naturvårdsverket anser att den allmänna samordningsfunktionen inom miljövården man utövar även bör omfatta provnings- och kontrollverksamhet. Ett obligatoriskt samrådsförfarande med den centrala provningsanstalten skulle i dessa frågor ofta kunna innebära en onödig omgång framhåller man.

SIFU avstyrker att SP:s verksamhetsfält vidgas till att gälla all provnings- och kontrollverksamhet då SP inte föreslås få några väsentligt ökade resurser. På flera områden där SIFU haft möjligheter och förutsättningar att göra bedömningar anser man att SP inte lyckats nå den kompetens som måste krävas av en auktoritativ provningsinstans.

Statens maskinprovningar och statens centrala frökontrollanstalt anser att deras verksamhet är av så speciell natur att den inte bör omfattas ens av ett samrådsförfarande gentemot SP. Kontaktbehovet med andra instanser anses redan vara väl tillgodosett.

Rådgivande organ

De föreslagna råden för provning och kontroll resp. för metrologi, som avses biträda den centrala förvaltningsmyndigheten i frågor av principiell natur, har behandlats av ett mindre antal remissinstanser.

I yttrandena från televerket, kommerskollegiet, SAF, Exportförening-

en, *Industriförbundet* och *Grossistförbundet* ifrågasätts om inte antalet rådsledamöter bör ökas med hänsyn till den mängd olika intressen som skall företrädas.

SP föreslår att rådet för provning och kontroll handhar frågor inom den legala metrologin, som till sin karaktär skiljer sig från den allmänna, mer vetenskapliga metrologin. Denna förskjutning av rådets ansvarsområden anses böra avspeglas även så att rådet för provning och kontroll ökas till ca sju personer och att rådet för metrologi minskas till fem personer.

FOA och *flygtekniska försöksanstalten* förordar att det i stället för råd inrättas en nationalkommitté med betydligt större befogenheter, vilket bättre skulle tillfredsställa kraven på oväld, sakkunnig prioritering och representativitet.

Teknologföreningen föreslår som alternativ tre beslutande nämnder för vardera provning och kontroll, allmän metrologi och legal metrologi.

Konsumentrådet, *TCO* och *KF* finner det angeläget att konsumentrepresentanter ingår i råden och *MJV* förutsätter att rådet för metrologi avses tillföras sakkunskap om den legala metrologin.

Riksrevisionsverket ifrågasätter behovet av rådgivande organ och anser att frågan bör prövas ytterligare. I det fall sådana råd inrättas anser riksrevisionsverket liksom *KF* att de endast bör bli rådgivande gentemot *SP*:s styrelse.

Riksprovplatser och riksmätplatser

Beträffande förslaget att utse ett antal riksprovplatser och riksmätplatser vid vilka den praktiska verksamheten skall bedrivas har bl. a. *televerket*, *vägverket*, *riksrevisionsverket*, *statskontoret*, *MJV*, *byggnadsstyrelsen* och *UKÄ* uttryckt en genomgående positiv inställning.

NO förutsätter att de internationella kontakterna i många fall kommer att delegeras från centralmyndigheten till resp. riksprovplatser och riksmätplatser. *Byggnadsstyrelsen* betonar det önskvärda i nära och kvalificerade kontakter bl. a. med de tekniska högskolorna i Stockholm, Göteborg och Lund. *FOA* anser liksom *ÖB* att alla riksmätplatser bör utses av Kungl. Maj:t för att få en hög och sinsemellan likvärdig officiell status. Bl. a. anses detta vara en nödvändig förutsättning för att de skall komma i fullt åtnjutande av den internationella byråns för mått och vikt tjänster.

SP framhåller att särskilda krav bör ställas främst på riksprovplatserna och deras personal ifråga om opartiskhet och oberoende. Statsmakterna bör ta ställning till om det exempelvis kan godtas, att en riksprovplats helt eller delvis ägs av de intressenter, vars produkter skall provas. Det bör också finnas anvisningar om hur ett ifrågasatt provningsresultat kan överklagas. I de fall *SP* själv blir aktuell som riks-

provplats eller riksmätplats bör beslut om detta fattas av råden, som då kallas nämnder. Alternativt bör SP förelägga Kungl. Maj:t förslaget till beslut.

SAF, Exportföreningen och Industriförbundet hemställer att till riksprovplats resp. riksmätplats måtte utan hänsyn till ägarförhållandena utses den instans som har den högsta kompetensen och samtidigt tillräcklig bredd inom ett visst teknikområde. Vidare framhåller man bl. a. att endast sådana företag bör komma ifråga, som uteslutande sysslar med provning och kontroll, men inte då provningen är en del av produktionsprocessen.

IVA anser liksom *ÅF* och *TRC* att de aktuella verksamheterna med offentlig insyn bör kunna bedrivas av både statliga och privata organ, som sinsemellan kan vara både samarbetande och konkurrerande leverantörer av tjänster inom området. Därmed kan landets bästa resurser användas i officiellt sammanhang även när de finns i privat ägo. Liksom *SP* pekar man även på behovet av möjlighet till överklagande av provningsresultat.

Riksrevisionsverket påpekar att frågan om samordning mellan *SP* och *TRC*, *ÅF* eller andra enskilda provande organ inte berörs i promemorian. Man förordar därför en prövning av samordningsbehovet även i dessa fall innan organisationen för provningsverksamheten fastställs.

Flera remissinstanser har förklarat sig beredda att i en eller annan form medverka som riksprovplats eller riksmätplats. Dit hör bl. a. *televerket*, *livsmedelsverket*, *strålskyddsinstitutet*, *Korrosionsinstitutet*, *AB Atomenergi*, *AB C E Johansson* och *AB Svensk bilprovning*.

Auktorisationsverksamhet

Flertalet remissinstanser har anslutit sig till promemorians förslag om auktorisationsmöjligheter för organ som ansöker därom. Bl. a. menar *televerket* att det syns vara ett realistiskt förslag. *Stockholms hamnstyrelse* anser det vara önskvärt att det tillskapas en statlig instans för auktorisation av verksamhet av det slag som bedrivs vid Stockholms hamns materialprovninglaboratorium.

NO betonar att auktorisationen bör ske med den auktorisationssökandes kompetens som avgörande bedömningsgrund. En eventuell behovsprövning har erfarenhetsmässigt kostnadshöjande effekter och andra från konkurrenssynpunkt negativa verkningar. Motsvarande synpunkter har även framförts av *SP* som också ifrågasätter om ordet "auktorisera" bör bytas mot t. ex. "kompetensövervakad" för att inte missuppfattas.

De remissinstanser som uttalat betänkligheter mot den centrala förvaltningsmyndighetens dubbelroll vid utseende av riksprovplatser och riksmätplatser har i allmänhet påpekat samma sak beträffande ett aukto-

risationsförfarande. Således påpekar bl. a. *Svenska brandförsvarsför-
eningen* och *Standardiseringskommissionen* risken för irritation, då den
centrala förvaltningsmyndigheten ställs inför uppgiften att auktorisera
organisationer eller institutioner som kan komma i ett konkurrensför-
hållande till myndigheten. Auktorisationsfunktionen anses därför böra
överföras till en annan fristående kompetent instans. *Byggforsknings-
institutet* menar att en lämplig väg vore att låta de normformulerande
myndigheterna inom sina resp. fält handha auktorisationsverksamhe-
ten.

Konsumentinstitutet anser att något auktorisationsförfarande gent-
emot andra statliga myndigheter inte skall förekomma. I annat fall
skulle det kunna inträffa att organ som bedriver undersökningar och
provningar inom speciella områden skulle behöva begära auktorisation
för denna verksamhet av en myndighet som inte utför sådant arbete.

Arbetarskyddsstyrelsen påpekar att det i landet finns ca 1 900 besikt-
ningsmän som utför besiktning och provning på olika arbetsplatser en-
ligt arbetarskyddskungörelsen. De auktoriseras sedan lång tid tillbaka av
yrkesinspektörerna eller arbetarskyddsstyrelsen och man ifrågasätter lik-
som *Svenska byggnadsindustriförbundet* om skäl finns att ändra denna
ordning. *Giftnämnden* bedömer ett auktorisationsförfarande f. n. inte
vara behövligt inom sitt område.

SIFU:s provningsverksamhet

Den i promemorian framförda uppfattningen att SIFU:s uppdrags-
provningsverksamhet i princip borde överföras till SP men att man t. v.
bör begränsa sig till en samordning inom ramen för riksprövplats- och
auktoriseringssystemet delas av *riksrevisionsverket*, *statskontoret*, *kom-
merskollegiet*, *byggforskningsrådet*, *SP* och *Teknologföreningen*.

Konsumentinstitutet framhåller att man sedan flera år anlitat SIFU
bl. a. för utveckling av provningsmetoder och provning av oljeeldade
villapannor. Skälet till detta är bl. a. SIFU:s erfarenheter av konsu-
menternas problem genom sin kursverksamhet och sin konsulterande
verksamhet. Eftersom dessa verksamheter inte föreslås bli överförda till
SP menar institutet, att det skulle vara en direkt nackdel att i fortsätt-
ningen inte få utnyttja SIFU:s specialkunnande.

SIFU hävdar att man i likhet med SP och andra institutioner bör
bibehållas som fristående provningsorgan. Man hänvisar bl. a. till SIFU:s
instruktion, som innebär ett godkännande av SIFU som en kompetent
och opartisk provningsinstans. SIFU påpekar vidare att den uppdrags-
provning man utför till en mindre del är av officiell karaktär med un-
dantag av vatten- och livsmedelstekniska området. Provningsverksam-
heten vid SIFU är intimt integrerad med övriga verksamhetsgrenar och
anses i stor utsträckning utgöra grunden för åtskilligt av SIFU:s utbild-

ningsutbud samt för konsultverksamheten, vilket även framhålls av *Sveriges hantverks- och industriorganisation*.

Chalmers provningsanstalt (CP)

Av de remissinstanser som uttalat sig om förslagen beträffande CP:s framtida verksamhet har samtliga anslutit sig till det framlagda förslaget. *Statskontoret* framhåller t.ex. att de föreslagna reformerna på provningsområdet i övrigt samt beslutet om SP:s omlokalisering motiverar förhandlingar om ett förstatligande av CP. Liknande synpunkter har framförts även av *CP* och *Chalmers tekniska högskola*, vilka också framhåller det angelägna i att personalens framtid tryggas.

Göteborgs kommun betonar i likhet med *GAKO* värdet för näringslivet i Göteborgstrakten att ha tillgång till regionala provningsresurser även i framtiden. Motsvarande synpunkter har även framförts av *SP* och *Tekniska samfundet i Göteborg*.

SEMKO

Förslaget beträffande SEMKO:s framtida verksamhet har i stort sett delat remissinstanserna i två grupper. Den ena hävdar med hänvisning bl.a. till kraven på oberoende och opartiskhet att SEMKO:s ägarförhållanden bör ändras. Detta framhålls av *arbetarskyddsstyrelsen*, *riksrevisionsverket*, *konsumentrådet*, *SP*, *Göteborgs kommun* och *KF*.

Den andra gruppen menar att SEMKO:s ställning bör bibehållas oförändrad eftersom erfarenheten visat att verksamheten bedrivits effektivt och under betryggande former. Till denna grupp hör *statskontoret*, *kommerskollegiet*, *IVA*, *Standardiseringskommissionen*, *Teknologföreningen*, *SAF*, *Exportföreningen*, *Industriförbundet*, *Elektroindustrieföreningen*, *Svenska elektriska kommissionen*, *Elektrikerförbundet* och *SEMKO*.

Konsumentinstitutet anför, liksom *kommerskollegiet*, *SEMKO*, *Svenska elektriska kommissionen* och *Elektroindustrieföreningen*, betänkligheter mot förslaget att SEMKO skulle vidga sin verksamhet utanför elsäkerhetsområdet.

Betydelse för utrikeshandeln

Flera remissinstanser har tagit upp frågan om betydelsen av promemorians förslag för utrikeshandeln och undanröjandet av tekniska handelshinder. *NO* framhåller sålunda att tillkomsten av en central myndighet med överblick över all provning, kontroll och metrologisk verksamhet och som har kontakter med bl.a. olika beslutande organ bör ge ökade möjligheter att begränsa uppkomsten av olika former av tekniska handelshinder.

Planverket konstaterar att de internationella kontakterna rörande harmonisering av byggbestämmelser, som sedan länge pågått inom nordiska kommittén för byggbestämmelser, på den sista tiden har vidgats till att omfatta även FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE). Detta kommer att medföra ökade krav när det gäller att internationellt koordinera provningsmetoder. Det är därför angeläget att SP:s tekniska kompetens vidmakthålls och utvecklas samt att SP står fri från partsintressen. Med tanke på en växande handel med byggvaror över gränserna bör vidare uppmärksammas behovet av internationell samverkan i syfte att klarlägga vilka laboratorier i olika länder som kan accepteras för officiella provningar.

STU påpekar att begränsade finansiella resurser inom vart och ett av de nordiska länderna torde omöjliggöra uppbyggandet av nationella provningsinstitutioner av sådan tyngd att provning och certifikatgivning får en ur industriell synvinkel önskad effekt. Möjligheterna att bygga ut samgåendet med de övriga nordiska länderna för att på ett effektivt sätt tillvarata de gemensamma resurserna bör därför ytterligare undersökas.

SAF, Exportföreningen och Industriförbundet anger att behovet av en officiell instans för kontroll, provning och metrologi är det viktigaste skälet för industrins intresse för de nu framförda förslagen. I Sverige — påpekar man — saknas ett centralt organ med kompetens över hela det mättekniska området till vars mätmetoder, kalibreringar, provningsresultat etc. svenska företag kan hänvisa vid handel och samarbete med avancerade industrinationer. En förutsättning för att den nu föreslagna organisationen skall nå en sådan internationell betydelse är dels att den får en auktoritativ ställning här i Sverige med fullständig täckning av området och med tillfredsställande resurser, dels att det internationella samarbetet fungerar väl. SP bör således arbeta för att svenska standarder och normer anpassas till internationella förhållanden. Samtidigt bör eftersträvas att provningar utförda enligt internationell standard vid erkända utländska provningsorgan accepteras av svenska myndigheter. Motsvarande synpunkter framförs även av *Grossistförbundet*.

Elektroindustriföreningen framhåller betydelsen av SEMKO:s internationella verksamhet och betonar i detta sammanhang värdet av SEMKO:s samarbete med Svenska elektriska kommissionen.

KF hänvisar till det samarbete man sedan ett antal år bedrivit med sina systerorganisationer främst i andra europeiska länder. Mellan flertalet av dessa organ, som till största delen är enskilda, existerar ömsesidiga avtal om utbyte av provnings- och kontrolltjänster. *KF* delar inte uppfattningen att ett internationellt erkännande av officiell provning och kontroll skulle underlättas om den utförs av statliga organ. Däremot vill man instämma i uttalandet att statliga myndigheter på allt sätt bör stimulera harmoniseringssträvanden.

Nämnden för egenskapsredovisning inom byggfacket konstaterar att det inom byggnadsområdet pågår ett samarbete beträffande provningsmetoder och provning med andra länder inom och utom Norden. Man vill starkt stödja förslagen till samordning och samverkan med andra länder i de frågor som promemorian behandlar. Enligt nämndens uppfattning kan arbetet med egenskapsredovisning bli ett viktigt hjälpmedel i exportarbetet. Det är då av betydelse att de olika åtgärder som kan vidtas för att undanröja tekniska handelshinder mellan länderna är samordnade, vilket nämnden vill medverka till.

Sveriges handelsagents förbund betonar den tekniska handelns anspråk på tillgången till officiella metrologiska primärinstitutioner, som kan vinna internationellt erkännande och som deltar i internationellt samarbete på metrologins område.

Kostnader och finansiering

Remissinstanserna är övervägande kritiska mot promemorians behandling av kostnader och finansiering. Den allmänna uppfattningen är att kostnaderna beräknats alltför optimistiskt och att beroendet av anslagsfinansiering inom vissa områden är långt större än som antytts i promemorian. Detta framhålls av bl. a. *UKÄ*, *Svenska brandförsvärsföreningen* och *TRC*.

Liknande synpunkter framförs även av *SAF*, *Exportföreningen* och *Industrieförbundet*, som framhåller att den föreslagna organisationen innebär ett angeläget nytänkande i fråga om statens roll på det metrologiska och provningstekniska området. Det bör inte omintetgöras genom otillräcklig finansiering menar man.

Kommerskollegiet biträder i stort de i promemorian framförda åsikterna men framhåller svårigheten att bedöma kostnaderna för de tillkommande myndighetsuppgifterna. Man betonar också att det kan komma att krävas anslag för provnings- och kontrollverksamhet vilken bedöms som nödvändig men där kostnaderna inte kan täckas genom avgifter. Kollegiet berör också finansieringsfrågan i samband med den befogenhet som vissa myndigheter har att förordna om obligatoriskt typgodkännande hos annan myndighet. Man förutsätter att denna verksamhet normalt kan finansieras genom avgifter på vanligt sätt.

SP erinrar om de kostnadsberäkningar som gjordes för det mätcentrum som föreslogs av 1969 års utredning för samordnad forskning. Omräknat till 1972 års pris- och löneläge samt med hänsyn till den centrala verksamheten på provnings- och kontrollområdet uppskattar *SP* de totala kostnaderna till ca 1,7 milj. kr. per år. Under en tvåårig uppbyggnadsperiod bedöms dock årskostnaden bli resp. 800 000 kr. och 1,2 milj. kr.

Försvarets materielverk framhåller att man under ett antal år finan-

siellt stött den metrologiska verksamheten vid FOA. Detta har skett i avvaktan på en lösning av organisations- och finansieringsfrågorna i ett större sammanhang. Man konstaterar nu att de ekonomiska frågorna berörs endast översiktligt i förslaget och anser att frågorna kring finansieringen av den metrologiska verksamheten behöver klarläggas ytterligare. Svårigheterna att finansiera den allmänna metrologiska verksamheten genom avgifter betonas även av *FOA, luftfartsverket* och *AB C E Johansson*.

Departementschefen

Förhållandena på provnings- och metrologiområdena har belysts av ett antal utredningar och undersökningar. De har utgjort det huvudsakliga grundmaterialet för en inom industridepartementet utarbetad promemoria, i vilken föreslås vissa organisatoriska åtgärder på de berörda områdena. Vid remissbehandlingen av promemorian har det klart framgått att officiell provning och kontroll samt officiell metrologisk verksamhet har en viktig funktion att fylla i samhället. Dessa verksamheter är ett led i strävandena att skydda liv, hälsa och egendom. De bidrar också till att främja industriell utveckling och produktion, nationell och internationell handel samt enskilda konsumenters intressen.

Förhållandena inom provnings- och metrologiområdena är mycket skiftande i fråga om organisation och ansvarsförhållanden. Det är angeläget att man får till stånd en samlad bedömning och enhetlig behandling av frågor som hör samman med officiell provning, kontroll och mätning samt att de tillgängliga resurserna för sådan verksamhet utnyttjas effektivt. Jag delar därför uppfattningen, som flertalet instanser framfört vid remissbehandlingen av promemorian, att vissa organisatoriska samordningsåtgärder behöver vidtas.

Enligt förslagen i promemorian skall statens provningsanstalt (SP) ges ställning som central förvaltningsmyndighet för officiell provning och kontroll samt officiell metrologisk verksamhet. SP föreslås på dessa områden organisera den praktiska verksamheten på så sätt att man utser organ med lämpliga resurser och med opartisk ställning till s. k. riksprovplatser och riksmätplatser. I denna uppgift och i andra frågor av principiell karaktär bör SP enligt förslaget biträdas av två rådgivande organ, ett råd för provning och kontroll och ett råd för metrologi, i vilka skall finnas representanter för olika intressegrupper.

Vidare har i promemorian föreslagits att SP genom ett auktorisationsförfarande skall kunna bestyrka att även andra organ — t. ex. industrilaboratorier eller konsultföretag som för egen eller andras räkning bedriver provning, kontroll och mätning — uppfyller vissa krav på teknisk kompetens. Någon prövning av opartiskheten förutsätts inte i dessa fall.

Remissinstanserna är övervägande positiva till organisationsförslaget i promemorian. Det är en principlösning som syftar dels till ett fastläggande av ansvarsförhållandena på dessa områden, dels till ett effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser.

En sådan lösning bör medföra såväl tekniska som ekonomiska fördelar. Jag förordar därför att åtgärder vidtas i huvudsak enligt promemorians riktlinjer. SP bör alltså bli central förvaltningsmyndighet och fortlöpande vidta de åtgärder som motiveras av behovet av officiell provning och kontroll samt officiell metrologisk verksamhet. En annan viktig uppgift för SP är att främja utvecklingen av provnings- och mätteknik med sikte på angelägna tillämpningar inom samhället. Den föreslagna organisationen bör gälla från den 1 juli 1972.

Beträffande sammanförandet under en myndighet av ansvaret för provnings- och kontrollverksamhet samt metrologisk verksamhet betonas bl. a. statskontoret, Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) och Tekniska röntgencentralen AB (TRC) de både områdenas tekniska, författningsmässiga och organisatoriska samband. Några remissinstanser hävdar emellertid att den allmänna metrologiska verksamheten bör särbehandlas med hänsyn till det tekniskt kvalificerade och från industriell synpunkt viktiga behovet av tjänster på detta område. Möjligheterna till avgiftsfinansiering bedöms emellertid vara begränsade.

Jag har den uppfattningen att det finns ett starkt samband mellan provning och kontroll resp. metrologi. Den allmänna metrologiska verksamhetens finansieringsproblem anser jag tala ytterligare för samordning med annan likartad verksamhet. I första hand bör detta ske med provning och kontroll. Därmed skapas möjligheter att gemensamt utnyttja resurser och att ta till vara de möjligheter som finns att vidga marknaden. Den överföring av viss verksamhet från mynt- och justeringsverket (MJV) till SP, som tidigare beslutats, leder bl. a. till åtgärder i denna riktning.

Vad gäller omfattningen av de tillämpningsområden, som skall omfattas av samordningsåtgärderna, har i promemorian föreslagits att kontrollen av livsmedel, läkemedel och fröer t. v. endast skall beröras av föreskrifter om samråd mellan resp. tillsynsmyndigheter och SP i frågor av gemensamt intresse.

Några remissinstanser, bl. a. arbetarskyddsstyrelsen, trafiksäkerhetsverket, sjöfartsverket, luftfartsverket och TRC, behandlar även frågan om i vilken utsträckning den föreslagna samordningen bör gälla sådan verksamhet, som omfattar t. ex. kontroll, besiktning och inspektion av anläggningar som projekterats, färdigställt eller tagits i drift. Det gäller bl. a. lyftanordningar, tryckkärl, fordon, fartyg, flygplan, elkraftanläggningar och arbetsplatser. Detta slags kontroll utövas vanligen av i särskild ordning förordnade besiktningsmän.

Jag finner det naturligt att den officiella provnings- och kontrollverksamheten, som bedrivs inom de flesta samhällsområden, sker i skilda och olikartade former och på lämpligt sätt anpassas till förhållandena inom varje tillämpningsområde. Motivet för verksamheten är dock gemensamt, nämligen strävan att skydda liv, hälsa och egendom. Därför bör all provnings- och kontrollverksamhet samordnas av SP på föreslaget sätt så långt det i samhällets intresse är effektivt och ekonomiskt. Med hänsyn till att verksamhetsområdet är så omfattande måste samordningsåtgärderna emellertid ske successivt. Därför är det motiverat att man på vissa områden såsom kontroll av livsmedel, läkemedel och fröer liksom inom miljövårdsområdet t. v. begränsar sig till informationsutbyte och samråd på det sätt som föreslås i promemorian.

I promemorian förutses vidare att SP själv skall kunna utses till riksprovplats eller riksmätplats på vissa områden. Flera remissinstanser har påpekat att SP i så fall kommer att spela en dubbelroll i egenskap av dels central myndighet, dels organ för praktisk provnings-, kontroll- och mätteknisk verksamhet. Man framhåller att detta kan inge tvivel om SP:s opartiskhet vid utseende av riksprovplats och riksmätplats och skapa misstro hos övriga i systemet ingående parter.

För egen del anser jag att SP:s verksamhetsområde omfattar ett vidare fält än både SP:s egen och andra berörda organs praktiska tekniska verksamhet. SP måste som central förvaltningsmyndighet förutsättas handla med verksamhetsområdets bästa för ögonen. De två föreslagna rådgivande organen innebär också en garanti för insyn och ger möjlighet att låta olika intresseinriktningar komma till tals innan beslut fattas i principiella frågor. Vidare medför utformningen av SP:s organisation att den centrala myndighetsfunktionen och uppdragsverksamheten hålls isär.

Den föreslagna samordningen förutsätter dock förtroende och vilja till samarbete hos de berörda provningsorganen. Jag har därför inget att erinra mot det förslag som framförs i SP:s remissyttrande att beslut om förläggning av riksprovplats eller riksmätplats till SP bör fattas av Kungl. Maj:t. I den mån internationella samarbetsförhållanden kräver att även övriga riksprovplatser och riksmätplatser utses av Kungl. Maj:t, ankommer det på Kungl. Maj:t att besluta om detta.

I promemorian betonas vikten av att riksprovplatser och riksmätplatser uppfyller vissa bestämda krav på oberoende och opartiskhet. SP framhåller i sitt remissyttrande bl. a. att man måste ta ställning till om det t. ex. kan accepteras att de helt eller delvis ägs av uppdragsgivare. Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Exportföreningen och Industrieförbundet hävdar däremot att kompetensen och inte ägarförhållandena är det väsentliga.

De tre organisationerna berör även frågan i vad mån oberoende

och opartiskhet påverkas om en riksprövplats eller riksmätplats bedriver även annan verksamhet än sådan som den officiellt utsetts att svara för. Man konstaterar att ställning som riksprövplats och riksmätplats endast bör komma ifråga för företag, som uteslutande sysslar med provning och kontroll som inte är en del av en produktionsprocess.

Jag delar uppfattningen att man måste ställa höga krav på riksprövplatser och riksmätplatser i fråga om oberoende och opartiskhet. Som en följd av strävandena att i första hand utnyttja redan befintliga resurser får man emellertid räkna med varierande former för organisationen och verksamheten vid olika riksprövplatser och riksmätplatser. Bedömningen av om kraven på oberoende och opartiskhet uppfylls måste därför ske med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall. Det kan härvid visa sig vara nödvändigt att från samhällets sida ställa krav på att t. ex. ägarförhållanden, organisation, verksamhetsinriktning eller andra förhållanden, som har betydelse i sammanhanget, ändras innan ett i övrigt lämpligt organ utses till riksprövplats eller riksmätplats.

För verksamheten vid riksprövplatser och riksmätplatser bör det vidare finnas regler för när och på vilket sätt resultatet av en officiell provning eller mätning kan överklagas eller omprövas. Det ankommer på Kungl. Maj:t att medela föreskrifter härom.

Beträffande förslaget i promemorian om ett råd för provning och kontroll resp. ett råd för metrologi har remissinstanserna delade meningar om vilken ställning och vilka befogenheter råden skall ha. Riksrevisionsverket ifrågasätter t. ex. behovet av rådgivande organ över huvud taget. SAF, Exportföreningen och Industriförbundet föreslår som alternativ ett vetenskapligt råd för hela området med ett betydligt ökat inflytande. Beträffande antalet rådsmedlemmar är remissinstanserna relativt eniga om att det bör vara större än det föreslagna antalet om sex i varje råd.

Med hänsyn bl. a. till vad jag nyss anfört om formerna för utseende av riksprövplatser och riksmätplatser bör de rådgivande organens ansvarsområde och arbetsuppgifter utformas i huvudsak efter de riktlinjer som angetts i promemorian. De bör således vara rådgivande till SP i principiella frågor och i övrigt på lämpligt sätt biträda SP i egenskap av central förvaltningsmyndighet. Jag delar vidare den uppfattning, som redovisas i SP:s remissyttrande, att frågor inom den legala metrologin bör behandlas i rådet för provning och kontroll med hänsyn till deras nära anknytning till detta råds verksamhetsområde i övrigt. Antalet rådsledamöter bör anpassas efter bl. a. behovet av allsidig belysning av de ärenden som behandlas i råden. Det ankommer på Kungl. Maj:t att närmare besluta i dessa frågor.

Jag har inget att erinra mot den i promemorian föreslagna utformningen av auktorisationsverksamheten, som avses bli en form för att be-

kräfta kompetensen hos t. ex. industrilaboratorier att utföra vissa provningar och mätningar. Auktorisationsverksamheten bör anpassas på lämpligt sätt efter marknadsbehoven och ske under medverkan av berörda riksprovplatser och riksmätplatser.

Förslaget om att överföra Chalmers provningsanstalt (CP) i statens ägo har behandlats positivt av remissinstanserna. Även jag anser det angeläget att ta till vara de goda resurser som CP representerar. Den 18 februari 1972 gav Kungl. Maj:t i uppdrag åt statens förhandlingsnämnd att förhandla med berörda parter om villkoren i samband med ett eventuellt statligt övertagande av CP. När resultatet av dessa förhandlingar föreligger avser jag att återkomma till Kungl. Maj:t med förslag till vidare åtgärder.

Beträffande SIFU:s verksamhet på provningsområdet ansluter jag mig till vad som uttalas i promemorian och som vinner anslutning från bl. a. statskontoret, riksrevisionsverket, kommerskollegiet, SP, Bygghörsningsrådet och Teknologföreningen, nämligen att SIFU:s uppdragsprovningens verksamhet av officiell karaktär bör överföras till SP. T. v. bör emellertid SIFU:s uppdragsprovning knytas till SP:s verksamhet genom riksprovplats- och auktorisationssystemen.

Vad gäller förslaget i promemorian om att vidga SEMKO:s ägarkrets vill jag hänvisa till vad jag tidigare anfört beträffande kraven på oberoende och opartiskhet för riksprovplatser och riksmätplatser. Jag förutsätter att frågan kommer att prövas enligt föreslagen ordning då riksprovplats inom SEMKO:s verksamhetsområde skall utses. På motsvarande sätt bör åtgärder beträffande även andra organ övervägas då samordningskraven aktualiserar detta.

Jag delar den uppfattning, som många remissinstanser har uttryckt, att de nu föreslagna åtgärderna har betydelse för utvecklingen av vår utrikeshandel. Det gäller inte minst problemen i samband med de tekniska handelshindren. Den samordning som nu föreslås beträffande provning, kontroll och metrologi finner jag kunna skapa ytterligare förutsättningar bl. a. för ett aktivt svenskt deltagande i det internationella arbetet på att undanröja och förebygga tekniska handelshinder. Härvid bör inte minst ett vidgat nordiskt samarbete kunna bidra till ökad effektivitet i utvecklingen och användningen av provnings-, kontroll- och mätteknik.

Beträffande finansieringen av den allmänna metrologiska verksamheten vill jag erinra om att metrologisk verksamhet innefattas i flera av STU:s målområden. Det finns sålunda redan möjligheter att erhålla finansiellt stöd från STU till bl. a. utvecklingsarbete inom den allmänna metrologin.

Till de finansiella frågorna återkommer jag i övrigt i det följande i samband med anslagsfrågorna för nästa budgetår.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att godkänna de av mig förordade riktlinjerna för organisationen av officiell provnings- och kontrollverksamhet samt officiell metrologisk verksamhet.

Anslagsberäkningar m. m. för budgetåret 1972/73

DRIFTBUDGETEN

TRETTONDE HUVUDTITELN

E. Teknisk utveckling m. m.

Verksamheten vid statens provningsanstalt (SP)

SP:s verksamhet samt dess nuvarande huvudsakliga inriktning, organisation och omfattning har tidigare redovisats i samband med redogörelsen för nuvarande förhållanden.

SP tillhör de myndigheter som omfattas av utrednings- och försöksverksamheten med programbudgetering. Följande programindelning gäller t. v. för verksamheten.

1. Uppdragsverksamhet
2. Egen forskning
3. Myndighetsuppgifter

Medel för verksamheten anvisas under följande anslag.

1. Statens provningsanstalt: Uppdragsverksamhet
2. Bidrag till statens provningsanstalt
3. Statens provningsanstalt: Utrustning

Anslag 1 är ett förslagsanslag som tas upp med ett formellt belopp på 1 000 kr. Under anslaget redovisas kostnader och intäkter för program 1, 2 och 3. I program 1 ingår även uppdragsforskning, dvs. sådan forskning som finansieras exempelvis av STU. Som inkomst under anslaget redovisas uppburna avgifter och ianspråktaga medel från bidragsanslaget. Medel som svarar mot avskrivning och förräntning av utrustningskapitalet skall, i den mån det avser uppdragsverksamheten, levereras in till särskild inkomsttitel på riksstaten.

Anslag 2 är ett reservationsanslag över vilket statens bidrag utgår i första hand till programmen 2 och 3, men även till att täcka eventuellt underskott i uppdragsverksamheten.

Anslag 3 är ett reservationsanslag som skall finansiera investeringar i sådan mer kostnadskrävande utrustning som bör ingå i SP:s utrustningskapital.

Anslag 1 får i princip inte belastas. För att lösa tillfälliga eller säsongmässiga likviditetsproblem för uppdragsverksamheten samt för att t. v. tillgodose behov av rörelsekapital disponerar SP under innevarande budgetår en rörlig kredit i riksgäldskontoret på 1 milj. kr.

Som tidigare nämnts övertar SP den 1 juli 1972 viss verksamhet från mynt- och justeringsverket (MJV). Denna myndighet omfattas inte av försöksverksamheten med programbudgetering. Verksamheten finansieras helt med anslag och inkomster redovisas över särskild inkomstitel på riksstaten.

På Kungl. Maj:ts uppdrag den 26 november 1971 har SP den 18 februari 1972 kommit in med förslag hur den aktuella verksamheten skall inordnas i SP:s organisation. Enligt förslaget inordnas avdelningen för ädelmetallkontroll i avdelning B vid SP och avdelningen för mått och vikt jämte statens justerare i avdelning C. Vidare föreslås SP:s kansli bli tillfört sex tjänster. I avvaktan på åtgärder i samband med omlokaliseringen av SP:s huvuddel till Borås kommer verksamheten i huvudsak att bedrivas i nuvarande lokaler vid MJV.

Sammanlagt berörs ca 80 heltidsanställda, ca 20 deltidanställda och ca 110 uppdragstagare. Den aktuella verksamhetens omfattning beräknas vara oförändrad vid överföringen. I samband med att den nya lagen om handel med ädelmetallarbeten träder i kraft den 1 juli 1973, bedöms dock de 110 uppdragstagarnas verksamhet komma att upphöra.

Statens provningsanstalt: Uppdragsverksamhet

1970/71	—
1971/72 Anslag	1 000
1972/73 Förslag	1 000

Under detta anslag redovisas samtliga utgifter och inkomster för den verksamhet som f. n. bedrivs vid SP.

Av följande sammanställning framgår den totala omfattningen av nuvarande verksamhet.

	1970/71	1971/72	1972/73	
	Utfall	Beräknar	SP	Departements- chefen
Belopp i 1 000-tal kr.				
Program 1				
Intäkter	10 307	11 200	12 010	
Kostnader	11 767	11 890	13 513	
Underskott	1 460	690	1 503	
Program 2				
Kostnader	1 044	1 650	1 577	
Program 3				
Kostnader	1 552	2 147	2 420	
Total nettokostnad	4 056	4 487	5 500	
Bidragsanslag	4 900	4 900	5 500	5 900

Statens provningsanstalt

Program 1. Uppdragsverksamhet

I konkurrens med offentliga och enskilda laboratorier utför SP bl. a. mättekniska undersökningar, kalibreringar, tillverkningskontroller, analyser samt undersökningar av material, konstruktioner och produkter.

Under tidsperioden 1961/62—1970/71 ökade uppdragsvolymen från ca 14 300 till 32 420 uppdrag. Intäkterna av uppdragsverksamheten steg under samma period från 2,94 milj. kr. till 10,31 milj. kr. Under budgetåret 1970/71 ökade intäkterna med 13,4 %. Utvecklingen av uppdragsverksamheten var dock ogynnsam för de flesta enheterna inom SP under den följande perioden den 1 juli—den 31 december 1971. Särskilt markant var minskningen av antalet registrerade uppdrag vid det byggnadstekniska laboratoriet. Kostnadstäckningen för uppdragsverksamheten exkl. bidragsforskning uppgår f. n. till 93,5 %.

SP:s likvida ställning har förbättrats avsevärt sedan den 1 juli 1971. Under budgetåret 1969/70 merbelastades reservationsanslaget. Bidrag till statens provningsanstalt med ca 641 000 kr. trots att anslag av denna typ är maximerade av riksdagen. Överskridandet har täckts av SP. Riksrevisionsverket har utfört erforderliga bokslutskorrigeringar.

SP hemställer att den rörliga krediten i riksgäldskontoret ökas från 1 milj. kr. till 3 milj. kr.

Program 2. Egen forskning

Forsknings- och utvecklingsarbetet inriktas på nya provningsmetoder och är av fundamental betydelse för uppdragsverksamheten och ett viktigt hjälpmedel för att SP skall kunna vidga och fördjupa sitt kom-

petensområde och skapa resurser för framtida efterfrågan inom ramen för uppdragsverksamheten.

Program 3. Myndighetsuppgifter

Efterfrågan på SP:s medverkan i tekniska kommittéer hos andra myndigheter, standardiseringsorgan etc. stiger successivt. SP har dock begränsade ekonomiska möjligheter att tillgodose behoven.

SP föreslår en ökning av bidragsanslaget från 4,9 milj. kr. till 5,5 milj. kr. för budgetåret 1972/73. I detta belopp har inte medtagits kostnaderna för reformer med anledning av förslagen i departementspromemorian (Ds I 1971: 3) och inte heller kostnader som sammanhänger med överflyttning av viss verksamhet vid MJV till SP den 1 juli 1972.

Departementschefen

Beträffande den allmänna inriktningen av SP:s verksamhet hänvisar jag till vad jag tidigare anfört om officiell provnings- och kontrollverksamhet samt officiell metrologisk verksamhet. SP kommer som central förvaltningsmyndighet på dessa områden att tillföras nya verksamheter. Likaså innebär överföringen av vissa arbetsuppgifter från MJV att verksamheten vid SP utökas. Jag delar i huvudsak de bedömningar som redovisats i SP:s förslag till hur denna överföring skall ske. Beslutet att omlokalisera SP:s huvuddel till Borås medför vidare ett tillfälligt behov av medel för särskilda utredningsinsatser främst för planering. Omlokaliseringen leder också till ändrade marknadsförhållanden och krav på investeringar i bl. a. laboratorielokaler och teknisk utrustning.

Med hänsyn till dessa förhållanden bör bidragsanslaget för budgetåret 1972/73 ökas med 1 milj. kr. Härvid har jag beräknat att kostnaderna för ett genomförande av en första etapp av de tidigare redovisade reformsförslagen kommer att uppgå till 600 000 kr. För behovet av särskilda utrednings- och marknadsföringsinsatser under en övergångstid har jag vidare beräknat 200 000 kr. Jag har vid min bedömning av SP:s framtida verksamhet utgått från att kontinuiteten i verksamheten skall säkerställas och att i framtiden åtgärder skall vidtas syftande till att bibehålla verksamheten på i huvudsak nuvarande nivå. En sådan åtgärd kan vara att pröva hur stor del av det nedlagda utrustningskapitalet som skall omfattas av förräntningskrav.

Jag har i 1971 års statsverksproposition (prop. 1971: 1 bil. 15 s. 99) anmält att SP under budgetåret 1969/70 merbelastade ett begränsat anslag med ca 765 000 kr. Merbelastningen, som vid närmare beräkningar visat sig uppgå till ca 641 000 kr., har emellertid täckts av SP. Åtgärder har också vidtagits för att förhindra merbelastning av detta anslag i framtiden.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till *Statens provningsanstalt: Uppdragsverksamhet* för bud-
getåret 1972/73 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

Bidrag till statens provningsanstalt

1970/71 Utgift	3 738 929	Reservation	1 161 070
1971/72 Anslag	4 900 000		
1972/73 Förslag	5 900 000		

Med hänvisning till vad jag tidigare anfört vid min anmälan av an-
slaget *Statens provningsanstalt: Uppdragsverksamhet* hemställer jag, att
Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till statens provningsanstalt* för budgetåret 1972/73
anvisa ett reservationsanslag av 5 900 000 kr.

Statens provningsanstalt: Justering och ädelmetallkontroll

Nytt anslag (förslag) 6 018 000

Från detta anslag bör kostnaderna bestridas för den justeringsverk-
samhet och ädelmetallkontroll som SP den 1 juli 1972 övertar från
MJV.

Med hänsyn till redovisningstekniska svårigheter och den omstän-
digheten att ny lagstiftning om volym och vikt samt om handel med
ädelmetallarbeten skall träda i kraft den 1 juli 1973 har det ansetts
lämpligt, att den tillkommande verksamheten vid SP under budgetåret
1972/73 finansieras över ett särskilt förslagsanslag. På grund av bl. a.
principerna för taxesättningen i ädelmetallkontrollen kan ett visst un-
derskott förväntas uppkomma under nästa budgetår. Det bör ankomma
på Kungl. Maj:t att genom taxejusteringar motverka ett sådant un-
derskott.

Jag beräknar kostnaderna för justeringsverksamheten till 3 914 000 kr.,
för ädelmetallkontrollen till 1 524 000 kr. samt för administration till
580 000 kr.

Inkomsterna av verksamheten bör redovisas på en särskild inkomst-
titel, benämnd Inkomst av justering och ädelmetallkontroll, under rubri-
ken Uppbörd i statens verksamhet på riksstatens inkomstsida.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t
föreslår riksdagen att

- 1) bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1972/73 fastställa
taxor för ädelmetallkontroll,

2. till *Statens provningsanstalt: Justering och ädelmetallkontroll* för budgetåret 1972/73 anvisa ett förslagsanslag av 6 018 000 kr.

Statens provningsanstalt: Utrustning

1970/71 Utgift	1 010 715	Reservation	1 832 085
1971/72 Anslag	1 100 000		
1972/73 Förslag	1 400 000		

Statens provningsanstalt

1. Omfattande investeringar behövs för fortlöpande modernisering och komplettering av provningsanstaltens utrustning. En betydande del av kostnaderna faller på utrustning av avdelningen i Lund.

2. Ett industriellt utvecklingscentrum, IUC, befinner sig under uppbyggnad i Skellefteå. För anskaffning av utrustning till IUC:s kvalitetskontrollenhet erfordras 400 000 kr. även under budgetåret 1972/73.

Departementschefen

Medelsbehovet för utrustning till kvalitetskontrollenheten i Skellefteå under nästa budgetår, 400 000 kr., skall tillgodoses under förevarande anslag. Vidare beräknar jag 100 000 kr. för utrustning till den från MJV överförda verksamheten. För SP:s övriga utrustningsbehov beräknar jag oförändrat anslag.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Statens provningsanstalt: Utrustning* för budgetåret 1972/73 anvisa ett reservationsanslag av 1 400 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

II. STATENS ALLMÄNNA FASTIGHETSFOND

II. 20 Byggnadsarbeten för teknisk utveckling m. m.

Från förevarande anslag bestrids kostnader för byggnadsarbeten vid vissa myndigheter inom industridepartementets verksamhetsområde. För budgetåret 1972/73 har i prop. 1972: 1 (bil. 15 s. 128) under detta anslag föreslagits ett investeringsanslag av 1 000 kr. Samtidigt anmäldes att ställning till vissa projekt kunde tas först sedan visst ytterligare material redovisats. Dessa frågor bör nu tas upp.

Byggnadsstyrelsen

Kungl. Maj:t uppdrog den 19 februari 1971 åt byggnadsstyrelsen att på grundval av ett den 3 mars 1969 framlagt byggnadsprogram projektera om- och tillbyggnad samt inredning för institutet. Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 8 februari 1972 redovisat förslagshandlingar för byggnadsobjektet.

Tillbyggnaden utförs dels som en förlängning av en befintlig laboratoriebyggnad, dels som en separat hörsalsbyggnad sammanbunden med huvudbyggnaden genom en entréhall. Rumsytan enligt förslagshandlingarna uppgår till ca 1 225 m². De ombyggnadsarbeten, som föreslås utförda inom den befintliga byggnaden, består i huvudsak av utbyte av pannor i panncentralen och omändringsarbeten i måttlig omfattning.

Kostnaderna för om- och tillbyggnaden, exkl. inredning, har beräknats till sammanlagt 4,6 milj. kr. i prisläget den 1 april 1971, varav 320 000 kr. för försörjningsåtgärder och 100 000 kr. för markförvärv. Byggnadsstyrelsen beräknar att bygghandlingarna blir färdiga under juni 1972 och att byggnadsarbetena kan påbörjas under oktober 1972 och avslutas i början av 1974.

Departementschefen

Mot bakgrund av såväl de betydelsefulla arbetsuppgifter som åvilar Svenska konserveringsinstitutet i Göteborg som de utbildningsuppgifter som institutet har för Chalmers tekniska högskola och universitetet i Göteborg föreligger ett behov av ytterligare lokaler för institutet. Jag finner det angeläget att byggnadsarbetena kan inledas enligt den av byggnadsstyrelsen lämnade tidplanen. Mot den av styrelsen gjorda kostnadsberäkningen har jag inte någon erinran. Till frågan om medel för inredning avser jag att återkomma i annat sammanhang. I investeringsplanen bör fr. o. m. budgetåret 1972/73 föras upp en ny kostnadsram för om- och tillbyggnaden av Svenska institutet för konserveringsforskning av 4,6 milj. kr. i prisläget den 1 april 1971.

I årets statsverksproposition (prop. 1972: 1 bil. 15 s. 128) berörde jag frågan om ett nytt brandlaboratorium för SP i Studsvik. Med hänsyn till statsmakternas ställningstagande beträffande SP:s lokalisering och mot bakgrund av vad jag anfört tidigare bör emellertid SP:s nya brandlaboratorium uppföras i Borås i anslutning till de övriga laboratorielokaler som där planeras för SP. Med anledning härav bör den i investeringsplanen uppförda kostnadsramen för nybyggnad för brandlaboratorium utgå.

Mot bakgrund av bl. a. den reservation som beräknas föreligga under anslaget vid utgången av detta budgetår räknar jag med att de uppgifter som inledningsvis hänger samman med nu ifrågavarande byggnadsobjekt, kan bestridas av tillgängliga medel. Jag förordar att så

får ske. Frågan om behov av ytterligare medel under anslaget får — efter förslag av byggnadsstyrelsen — tas upp, när medelsbehovet säkrare kan bedömas, i samband med anmälan av utgifter på tilläggsstat för budgetåret 1972/73.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att godkänna vad jag förordat angående bestridande av utgifter för om- och tillbyggnad av Svenska institutet för konserveringsforskning.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

Innehållsförteckning

	Sid.
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Inledning	2
Nuvarande förhållanden	5
Officiell provnings- och kontrollverksamhet	5
Officiell metrologisk verksamhet	6
Statens provningsanstalt	6
Statens institut för företagsutveckling	8
Mynt- och justeringsverket	8
Chalmers provningsanstalt	9
AB Svensk bilprovning	9
Svenska elektriska materielkontrollanstalten AB	10
Ångpanneföreningen	10
Tekniska röntgencentralen AB	11
Departementspromemorian	12
Remissyttrandena	15
Behovet av åtgärder	15
Allmän organisation	16
SP som central förvaltningsmyndighet	17
Rådgivande organ	18
Riksprovplatser och riksmätplatser	19
Auktorisationsverksamhet	20
SIFU:s provningsverksamhet	21
Chalmers provningsanstalt	22
SEMKO	22
Betydelse för utrikeshandeln	22
Kostnader och finansiering	24
Departementschefen	25
Anslagsberäkningar m. m. för budgetåret 1972/73	30
DRIFTBUDGETEN	
Verksamheten vid statens provningsanstalt	30
Statens provningsanstalt: Uppdragsverksamhet	31
Bidrag till statens provningsanstalt	34
Statens provningsanstalt: Justering och ädelmetallkontroll	34
Statens provningsanstalt: Utrustning	35
KAPITALBUDGETEN	
Byggnadsarbeten för teknisk utveckling m. m.	35